

Laguskottets betänkande

1977/78:32

med anledning av motion om en presumtionsregel vid förfarandepatent

Ärendet

I motionen 1977/78:1001 av Marianne Karlsson (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till införande i patentlagen av en presumtionsregel vid förfarandepatent.

Remissyttranden över motionen har inhämtats från Patent- och registreringsverket, Svea hovrätt och Stockholms tingsrätt. Yttranden har vidare inkommit från Läkemedelsindustriföreningen, Sveriges Industriförbund, Svenska patentombudsforeningen och Svenska uppfinnareforeningen.

Gällande rätt m. m.

Enligt patentlagen (1967:837) kan såväl alster som förfaranden patenteras. Den som erhåller patent på en uppfinning förvärvar därigenom ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja uppfinningen. Avser uppfinningen förfarande för tillverkning av alster, omfattar den ensamrätt som patentet ger även alster som tillverkats enligt förfarandet (3 §). Produkten får härigenom ett s. k. indirekt produktskydd, vilket har samma omfattning som om patentet var direkt inriktat på produkten. Utan ett indirekt patentskydd skulle åtskilliga förfarandepatent ha ett begränsat värde. Bl. a. skulle en patenthavare ej kunna hindra import av produkter framställda enligt en i Sverige patenterad men i tillverkningslandet oskyddad metod.

Patent får inte meddelas på uppfinning vars utnyttjande skulle strida mot goda seder eller allmän ordning eller på växtsorter eller djurraser eller väsentligen biologiskt förfarande för framställning av växter. Patent får dock meddelas på mikrobiologiskt förfarande och alster av sådant förfarande. Ytterligare en begränsning av det patenterbara området har gjorts i punkt 1 i övergångsbestämmelserna till patentlagen. Enligt 1884 års patentförordning, som år 1967 ersattes med patentlagen, gällde i fråga om kemiska föreningar samt livs- och läkemedel att patent inte fick meddelas på själva alstret utan endast på särskilt förfarande för framställning av detta. Genom patentlagen upphävdes i princip förbudet mot patentering av dessa produkter. I den nämnda övergångsbestämmelsen föreskrivs dock att patent inte får, intill dess regeringen förordnar annat, meddelas på livs- och läkemedel. Något sådant förordnande har inte skett, varför förbudet mot produktpatent på livs- och läkemedel alltså är gällande. Ett motsvarande förbud mot produktpatent på livs- och läkemedel finns i de danska och norska patentlagarna.

Genom beslut den 15 februari 1978 har riksdagen (prop. 1977/78:1, LU 1 Riksdagen 1977/78. 8 saml. Nr 32

1977/78:10, rskr 1977/78:126, SFS 1978:149) antagit vissa ändringar i patentlagen, som erfordras för svenskt tillträde till 1970 års konvention om patentsamarbete och 1973 års europeiska patentkonvention. Därutöver har beslutats om viss anpassning av svensk patentlagstiftning till vad som kommer att gälla i övriga västeuropeiska industriländer. Den europeiska patentkonventionen medger att produktpatent meddelas också på livs- och läkemedel. Med hänsyn härtill aktualiserade ett svenskt tillträde till sistnämnda konvention ånyo frågan om det i övergångsbestämmelserna intagna förbudet mot patent på sådana produkter. Riksdagens ställningstagande innebär i denna del att det hittillsvarande förbudet upphävdes. Lagändringarna träder i kraft den 1 juni 1978 (SFS 1978:150).

Den som olovligen utnyttjar patentskyddat alster eller förfarande gör sig skyldig till *patentintrång*. De huvudsakliga sanktionsformerna häremot är straff och skadestånd. Patentintrång som är uppsåtligt kan medföra böter eller fängelse (57 §). Uppsåtligt patentintrång medför inte straffansvar. Den som gör sig skyldig till patentintrång skall om intrånget skett uppsåtligen eller av oaktsamhet utge ersättning för utnyttjandet av uppfinningen samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget medfört (58 §). Är oaktsamheten ringa kan ersättningen jämkas. Skadestånd kan även utgå om patentintrånget skett i god tro. I sådana fall skall ersättning endast utgå för utnyttjandet av uppfinningen i den mån så befinns skäligt.

Det kan för en patenthavare vara svårt att vid intrång i ett förfarandepatent själv bevisa att svarandens produkt framställts enligt det patenterade förfarandet. För att avhjälpa detta problem och för att öka effektiviteten av det indirekta produktskyddet infördes år 1944, vid revideringen av då gällande 1884 års patentförordning, en presumptionsregel av det innehåll som aktualiserats genom motionen (19 § mom. 1). Enligt denna regel omkastades beviskyldigheten. Produkten ansågs framställd enligt det patentskyddade förfarandet till dess att motsatsen kunde bevisas. En motsvarande presumptionsregel fanns i samtliga nordiska patentlagar med undantag för den danska. Den särskilda presumptionsregeln vid förfarandepatent upphävdes genom ikraftträdandet av 1967 års patentlag.

Samarbetskonventionen och den europeiska patentkonventionen reglerar inte patentprocessen eller sanktionerna vid patentintrång. 1978 års lagändringar omfattar med ett smärre undantag inte dessa regler. Frågan om en presumptionsregel berördes inte i lagstiftningsärendet.

Tilläggs bör att en motsvarighet till presumptionsregeln intagits i 1975 års marknadspatentkonvention (art. 75). Konventionen, som ännu inte har trätt i kraft, är i första hand avsedd för EG-staterna. Enligt konventionen skall europeiskt patent i princip meddelas endast för samtliga EG-stater gemensamt i form av ett s. k. marknadspatent. I konventionen regleras utförligt den rättsverkan som ett marknadspatent skall medföra. Sverige kommer inte att tillträda konventionen. Vid utformningen av de nya reglerna i patentlagen har dock viss hänsyn tagits till marknadspatentkonventionens bestämmelser.

Frågans tidigare behandling

Av förarbetena till *1944 års ändringar* i 1884 års patentförordning (SOU 1942:58 s. 58 f., prop. 1944:176 s. 47–49) framgår att en presumtionsregel vid förfarandepatent bedömdes särskilt motiverad i fråga om ämnen som inte kunde i och för sig patentskyddas, t. ex. kemiska föreningar och livs- och läkemedel. Behov ansågs dock föreligga att låta regeln gälla även andra ämnen. En generell presumtionsregel antogs inte heller möta några allvarliga betänkligheter.

Som framgår av redogörelsen för gällande rätt upptager inte *1967 års patentlag* någon motsvarighet till presumtionsregeln i 1884 års patentförordning. Enligt de överväganden i frågan som redovisades av de danska, finska, norska och svenska kommittéerna för nordiska patent i deras gemensamma slutbetänkande (Nordisk utredningsserie 1963:6 s. 341 f.) uttalade kommittéerna att presumtionsregeln torde ha haft sin största praktiska betydelse i samband med förfaranden för framställning av ämnen som varit undantagna från patenterbarhet, dvs. huvudsakligen kemiska föreningar samt livs- och läkemedel. När dessa undantag bortfallit i kommittéernas förslag (undantaget för livs- och läkemedel kvarstod dock i övergångsbestämmelserna), kunde självständigt skydd erhållas på produkten som sådan och en presumtionsregel blev då inaktuell. Visserligen kunde tänkas att ämnet var nytt men ändå inte patenterbart. Bevisfrågan i dessa fall behövde dock ej ställa sig alltför svår för patenthavaren. I dessa fall framstod det nämligen – om kändanden kunde påvisa att ämnet var nytt – som osannolikt att det framställts på annat sätt än enligt det patentskyddade förfarandet. Detta gällde särskilt om vid denna tid andra framställningsmetoder inte var kända. Enligt kommittéerna torde domstol därför med tillämpning av den i alla de nordiska länderna genomförda fria bevisprövningen även utan uttrycklig lagbestämmelse komma till samma resultat som med presumtionsregeln.

Vid remissbehandlingen av kommittéernas förslag ansåg några remissinstanser, däribland patentverket, att presumtionsregeln borde behållas särskilt med hänsyn till att förbudet med patentintrång av livs- och läkemedel skulle kvarstå på obestämd tid till dess att de övriga västeuropeiska industriländerna upphävt detta.

Departementschefen ansåg (prop. 1966:40 s. 210) i likhet med kommittéerna den dåvarande presumtionsregeln till kändandens förmån vid förfarandepatent vara mindre väl förenlig med nutida straff- och processrättsliga grundsatser och följaktligen i princip böra utgå. Uttalandet lämnades utan erinran vid riksdagsbehandlingen av förslaget till patentlag (ILU 1967:53, rskr 1967:325).

1978 års ändringar i patentlagen omfattade, som tidigare nämnts, inte bestämmelserna om patentprocessen eller sanktionerna vid patentintrång. Med anledning av tre motioner kom de emellertid att beröras vid riksdagsbehandlingen. I betänkandet LU 1977/78:10 (s. 60) underströk utskottet att

det är angeläget att patentlagens regler är så utformade att patenthavarens ensamrätt till patentet inte blir illusorisk utan att han har möjlighet att effektivt beivra ett patentintrång och att kompensera sig för liden skada. Utskottet fann i dessa hänseenden anledning uttala att de nuvarande reglerna om patentprocessen och sanktionerna inte är tillfredsställande och att de därför borde bli föremål för översyn. Vid en sådan översyn borde även frågan om att införa vitessanktion inom patenträtten prövas. Riksdagen beslöt ge regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av patentprocessen och sanktionssystemet inom patenträtten.

Motionen

I motionen anføres att en uppfinnare som fått patent på en metod eller ett förfarande för framställning av viss produkt (s. k. förfarandepatent) ofta har svårt att skydda den ensamrätt till framställningsförfarandet som innehavet av patentet ger honom. Om ett företag utan att ha fått licens av patenthavaren börjar framställa och saluföra samma produkter och patenthavaren därför väcker talan om patentintrång är det enligt motionären inte ovanligt att det instämnda företaget hävdar, att företaget tillverkat produkten med ett annat förfarande än det som är patentskyddat. Vilket förfarande man använt nekar man dock att redogöra för under hänvisning till att man inte vill röja fabrikations- eller affärshemlighet. I sådana lägen har patenthavaren mycket svårt att styrka att företaget gjort sig skyldigt till patentintrång.

Dessa svårigheter skulle enligt motionären kunna undanröjas med en särskild presumtionsregel av innehåll att vid intrång i patent, som avser förfarande för framställning av visst nytt ämne, sådant ämne anses ha framställts genom det patentskyddade förfarandet, om ej annat visas. Detta innebär att ett företag som startar tillverkning av en ny produkt, för vilken annan har patent på ett framställningsförfarande, skall anses tillverka produkten enligt det patenterade förfarandet till dess företaget bevisat motsatsen. Motionären erinrar om att en sådan regel tidigare funnits i svensk rätt men att den togs bort vid 1967 års reform av patentlagen, vilket visat sig vara olyckligt. Motionären hänvisar även till att marknadspatentkonventionen innehåller en liknande regel.

Remissvaren

Patent- och registreringsverket anser att ett återinförande av en presumtionsregel vid förfarandepatent är väl motiverat. Även *Svenska uppfinnareföreningen* och *Svenska patentombudsforeningen* tillstyrker motionsförslaget. *Läkemedelsindustriföreningen* anser att motionsförslaget bör genomföras såvitt avser förfaranden för framställning av nya föreningar och ämnesblandningar. Också *Sveriges Industriförbund* förordar att tillämpningsområdet för den föreslagna presumtionsregeln begränsas till att avse förfarande för

framställning av visst nytt ämne eller viss ny produkt. *Svea hovrätt* förordar att motionen överlämnas till den utredning som anförtros översynen av patentprocessen och sanktionssystemet inom patenträtten. *Stockholms tingsrätt* anser att en presumptionsregel bör införas endast om ett verkligt behov av regeln föreligger.

Patentverket erinrar om 1978 års riksdagsbeslut om att upphäva förbudet mot produktpatent på livs- och läkemedel. Härigenom kommer ett större antal produkter att kunna erhålla ett självständigt skydd. Kvar står emellertid enligt patentverket en grupp av produkter vilka är nya men trots detta ej kommer att bli föremål för patentskydd. En av anledningarna härtill kan vara att produkten ej går att definiera på ett godtagbart sätt så att patenterbarhetsfordringarna är uppfyllda. Som exempel nämner patentverket vissa cement- och betongprodukter samt vissa polymerer. För dessa produkter kommer sålunda i fortsättningen också endast det indirekta produktskyddet att gälla.

Patentverket anser, att om erfarenheten visat att patenthavaren haft svårigheter med bevisningen i detta sammanhang, det kan vara motiverat att vid förfarandepatent återinföra en presumptionsregel till patenthavarens förmån. En sådan bestämmelse torde ge en ökad effektivitet åt det indirekta produktskyddet och medföra att patenthavarens ställning väsentligt stärks, i synnerhet gentemot utländska tillverkare. En sådan regel torde ej heller innebära några olägenheter för svaranden, då bevisningen torde kunna ske utan röjande av fabriktionshemligheter. Presumptionsregeln synes enligt patentverket vara av särskilt värde för mindre företag och enskilda uppfinnare med begränsade resurser, vilka ofta har svårt att hävda sin patenträtt. Presumptionsregeln kan också innebära att sökanden i större utsträckning än tidigare kommer att direkt inrikta kraven på framställningsmetoden i stället för på alstret. Oklara och obestämda krav kan härvid undvikas, vilket underlättar gransknings- och bedömningsarbetet.

Ett annat skäl som också talar för ett återinförande av presumptionsregeln är att en motsvarighet till denna regel medtagits i marknadspatentkonventionen, Art. 75 (1), som kommer att gälla för EG-länderna och sålunda för de stora västeuropeiska industriländerna. Ett flertal länder, exempelvis Västtyskland, Holland och Schweiz, har sedan länge i sina nationella patentlagar en presumptionsbestämmelse knuten till det indirekta produktskyddet. Patentverket anser därför att ett återinförande av en presumptionsregel vid förfarandepatent såsom föreslås i motionen är väl motiverat.

Svenska uppfinnareföreningen ger uttryck för sin positiva inställning till ett tillmötesgående av motionens syfte. Patentlagens bestämmelser i förevarande avseende är ej tillfredsställande och borde ändras. Frågan om uppfinnarnas (den svagare partens) problem i samband med intrång är visserligen föremål för övervägande även i andra avseenden men föreningen bedömer det angeläget och riktigt att man nu beslutar i denna delfråga.

Svenska patentombudsforeningen framhåller att det kan finnas åtskilliga patent, som har meddelats enligt den gamla patentförordningen på förfaranden för framställning av kemiska föreningar. Det är enligt föreningen inte uteslutet att några sådana patent kan få patenttiden förlängd till 20 år och följaktligen kan komma att bestå till 1986 eller 1987. Föreningen erinrar vidare om att produktpatent på nya livs- och läkemedel endast kan meddelas på grund av ansökningar gjorda efter den 1 juni 1978. Det kan därför finnas patent på förfaranden för framställning av nya livs- och läkemedel som är giltiga fram till 1998. För nu angivna patent kan en presumptionsregel ha stor betydelse.

Enligt föreningens mening är det en betydande skillnad mellan en regel, som uttryckligen säger, att ett nytt ämne *skall* anses vara framställt med ett patentskyddat förfarande och allmänna regler om fri bevisprövning, som ger domstolen möjlighet att komma till samma resultat. För patenthavaren måste en regel av den förra innebörden ge ett avgjort bättre utgångsläge i en intrångsprocess.

Föreningen hänvisar vidare till marknadspatentkonventionens presumptionsregel och till att man kan räkna med att en motsvarande presumptionsregel kommer att införas i den danska patentlagen. För bevarande av den nordiska enigheten synes det bli önskvärt att regeln införs även i övriga nordiska länders patentlagar. Föreningen tillstyrker därför att presumptionsregeln införs i den svenska patentlagen.

Läkemedelsindustriföreningen (LIF) erinrar om att bakgrunden till att presumptionsregeln upphävdes 1968 var att förbudet mot produktpatent på livs- och läkemedel skulle upphöra. Eftersom detta inte blev fallet, åstadkom man genom lagändringen de facto en försämring av patenthavarens möjligheter att beivra patentintrång när det gällde förfarandepatent. Det är visserligen enligt LIF riktigt vad som anfördes i lagstiftningsärendet om att man genom den fria bevisprövningen har möjlighet att komma till samma resultat som genom presumptionsregel men genom att denna regel slopades infördes ett ytterligare osäkerhetsmoment för patenthavaren i en intrångssituation varvid till den negativa effekten av höga processkostnader här i landet även måste läggas risken av att bevisföringen kan bli ytterligare komplicerad.

Eftersom den i motionen påtalade försämringen av patenthavarens ställning i de situationer där patentskyddet är inriktat på ett förfarande för framställning av nya substanser kommit att bli större än vad som förutsattes 1967 och då vidare mer än tio år förflutit, sedan presumptionsregeln ströks ur den svenska patentlagstiftningen och till dess produktskydd även för livs- och läkemedel jämte läkemedelsaktiva substanser nu införs, är det enligt LIF:s uppfattning ytterst angeläget att lagstiftningen kompletteras med ett återinförande av den tidigare presumptionsregeln. Detta kan förslagsvis ske genom att i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna under en särskild

punkt intages ett avsnitt av i huvudsak samma lydelse som den tidigare presumptionsregeln. Ett ytterligare skäl varför en sådan bestämmelse borde införas är att i marknadspatentkonventionen tas in en sådan regel och att det kan förväntas att den åtminstone kommer att bli gällande för Danmark. Då en av de bakomliggande anledningarna till den nu i Sverige ratificerade europeiska patentkonventionen har varit en strävan att förenhetliga patentlagstiftningen har man enligt LIF här ett tungt vägande skäl för att i den svenska lagstiftningen införa en sådan presumptionsregel som kan förväntas bli gällande för EG-området.

LIF anser det önskvärt att det i motionen framlagda förslaget genomförs beträffande sådana uppfinningar, som avser förfaranden för framställning av *nya* föreningar och ämnesblandningar. LIF anser det vidare önskvärt att sådana bestämmelser intages i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna som klart markerar att en sådan ändrad presumptionsregel skall vara tillämplig på patent som beviljats under den tid som patentlagen (1967:837) varit i kraft.

Sveriges Industriförbund instämmer i vad LIF anför och tillägger att tillämpningsområdet för en presumptionsregel vid förfarandepatent enligt förbundets mening inte får göras alltför omfattande. Med anledning härav förordar förbundet att regeln begränsas till att avse förfaranden för framställning av visst *nytt* ämne eller viss *ny* produkt.

Industriförbundet pekar vidare på att i intrångsprocesser av nu ifrågakörande art torde det inte vara ovanligt att svaranden nekar att redogöra för vilket förfarande som använts under hänvisning till att han inte vill röja fabriktions- eller affärshemlighet. Motsvarande möjlighet har inkallade vittnen. En sådan vägran torde enligt förbundet inte tillmätas något bevisvärde. Härigenom blir det för patenthavaren synnerligen svårt att styrka att svaranden gjort patentintrång. Genom den nuvarande ordningen bereds enligt förbundets mening härigenom på ovan anförda skäl svaranden ett onödigt långt gående rättsskydd.

Svea hovrätt anser att en presumptionsregel motsvarande den som gällde enligt 1884 års patentförordning numera inte kan anses motiverad på de grunder som på sin tid föranledde upptagandet av regeln och som framför allt innebar att det indirekta produktskyddet förstärktes i fråga om alster som var undantagna från patenterbarhet. Det kommer nämligen sedan de år 1978 antagna bestämmelserna trätt i kraft att råda en oinskränkt rätt att erhålla ett självständigt skydd för varje produkt som sådan, om den uppfyller de allmänna patenterbarhetsvillkoren. Skäl saknas sålunda för att från materiellrättsliga utgångspunkter införa en presumptionsregel. Övervägandena med anledning av motionen får därmed enligt hovrättens mening avseende uteslutande på frågan om en sådan presumptionsregel är påkallad för att effektivisera sanktionssystemet. Bedömningen härav torde med hänsyn till behovet av samordning med de övriga åtgärder som kan komma i fråga i detta

hänseende lämpligen böra göras vid den översyn av sanktionssystemet som riksdagen tidigare i år begärt. Hovrätten finner på grund av vad sålunda anförts ej anledning förorda annat förfarande beträffande motionen än att densamma överlämnas till den utredning som anförtros översynen av patentprocessen och sanktionssystemet inom patenträtten för det beaktande vartill den kan föranleda.

Stockholms tingsrätt upplyser att tingsrätten inte handlagt någon tvist där den i motionen aktualiserade frågan uppkommit. Frågan synes få en alltmer begränsad betydelse när möjligheterna att erhålla produktpatent utsträcks till att gälla de viktigaste av de produkter som ej tidigare kunnat erhålla sådant skydd, nämligen livsmedel och läkemedel. I flertalet av de fall där en person upfunnit en originell metod att framställa en produkt för vars framställande annan åtnjuter förfarandepatent torde han enligt tingsrätten själv kunna få patent på sin metod och därigenom värja sig mot talan om intrång. Dock kan det uppenbarligen tänkas fall där hans förfarande ej är nytt i patenträttslig mening men likväl faktiskt inte uppmärksammats av den ursprunglige patenthavaren, och i sådana fall kan en presumtionsregel av den i motionen avsedda innebörden vara av betydelse. Tingsrätten anser sig emellertid böra fästa uppmärksamheten på en möjligen obeaktad konsekvens av den föreslagna regeln i dylika fall. Om svaret i en intrångsprocess tvingas redovisa sitt förfarande, nödgas han kanske yppa vad han med all rätt kan beteckna som yrkeshemlighet, och i brist på patentskydd för sitt förfarande öppnar han då möjlighet för sin motpart att utnyttja hans förfarande. Det eljest i lagstiftningen accepterade skyddet för yrkeshemlighet uttunnas på detta sätt på en omväg.

Endast om det kan göras sannolikt att ett väsentligt behov av regeln föreligger vill tingsrätten tillstyrka ett införande därav i vår patentlag. Tingsrätten vitsordar att förekomsten av en dylik presumtionsregel i marknadspatentkonventionen och sannolikheten av att Danmark kommer att anta denna regel talar för att en motsvarande bestämmelse bör införlivas med svensk rätt. Undantag torde under alla förhållanden, som fallet var i tidigare svensk lagstiftning, göras när det gäller talan om straffansvar.

Utskottet

I betänkandet behandlar utskottet en motion om införande av en presumtionsregel vid intrång i förfarandepatent.

Den som gjort en uppfinning, som kan tillgodogöras industriellt, kan efter ansökan få patent på uppfinningen. Patenträtten innebär ensamrätt att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt. Avser uppfinningen förfarande för tillverkning av viss produkt omfattar den ensamrätt som patentet ger även den produkt som framställts genom det patentskyddade förfarandet. Detta s. k. indirekta produktskydd har sin största betydelse när lagen inte medger

att patent meddelas direkt på den färdigställda produkten. Förbud mot produktpatent har funnits bl. a. i fråga om kemiska föreningar, livsmedel och läkemedel. Genom tillkomsten av 1967 års patentlag upphävdes i princip förbudet mot patentering av dessa produkter. Enligt patentlagens övergångsbestämmelser får dock, intill dess regeringen förordnar annat, patent inte meddelas på livs- och läkemedel. Något sådant förordnande har inte skett, varför förbudet mot produktpatent på livs- och läkemedel alltjämt är gällande.

Ett olovligt yrkesmässigt utnyttjande av en patentskyddad uppfinning kallas patentintrång och kan medföra skadeståndsskyldighet och i vissa fall även straffansvar. I syfte att öka effektiviteten i det indirekta produktskyddet och för att stärka patenthavarens ställning infördes år 1944 en särskild presumtionsregel vid processer om skadestånd till följd av intrång i förfarandepatent. Enligt denna regel omkastades bevisbördan. Den aktuella produkten skulle således anses framställd enligt det patentskyddade förfarandet till dess att motsatsen kunde styrkas. Presumtionsregeln överfördes inte till 1967 års patentlag.

I motionen framhålls att det visat sig att 1967 års beslut att slopa presumtionsregeln fått negativa följder för de uppfinnare som har patent på en metod eller ett förfarande för framställning av viss produkt. Enligt motionären är det inte ovanligt att svaranden i en patentprocess hävdar att produkten tillverkats med ett annat förfarande än det som är patentskyddat. Vilket förfarande som använts vägrar svaranden dock att redogöra för under hänvisning till att han inte vill röja fabriktions- eller affärshemlighet. I sådana fall har enligt motionären patenthavaren mycket svårt att styrka att svarandeföretaget gjort sig skyldigt till patentintrång. Motionären yrkar med stöd av det anförda att presumtionsregeln vid förfarandepatent åter skall införas i patentlagen.

Utskottet kan för sin del vitsorda att det i en intrångsprocess kan vara svårt för en patenthavare att styrka att svarandens produkt framställts enligt det patenterade förfarandet. Att av produktens utseende och beskaffenhet kunna sluta sig till hur den tillverkats kan sålunda i vissa fall vara helt omöjligt. Den tidigare gällande presumtionsregeln hade därför betydelse för patenthavare som fått patent på förfarandet för framställning av en ny produkt men som inte kunde få patent på själva produkten. Ett av de viktigaste skälen till att presumtionsregeln inte togs med i 1967 års patentlag var att produktskyddet utvidgades genom att förbudet mot patentering av kemiska föreningar och i princip också förbudet mot patentering av livs- och läkemedel upphävdes. Beträffande de fåtaliga nya produkter som trots det utvidgade produktskyddet ej kunde patenteras ansågs bevisfrågan inte behöva ställa sig alltför svår för patenthavaren. Genom tillämpning av den fria bevisprövningen kunde man räkna med att domstolarna även utan en uttrycklig lagbestämmelse skulle komma till samma resultat som med presumtionsregeln.

Som framgår av det tidigare anförda kom förbudet mot patentering av livs-

och läkemedel inte att försvinna inom den tidrymd som man hade räknat med i 1967 års lagstiftningsärende, utan förbudet består alltså. Riksdagen har emellertid innevarande år beslutat att upphäva den ovannämnda övergångsbestämmelsen. Lagändringen träder i kraft den 1 juni 1978. Från denna dag blir det följaktligen möjligt att få produktpatent på nya livs- och läkemedel.

Även om behovet av förfarandepatent således kommer att minska finns det dock, såsom patentverket framhåller i sitt remissvar, produkter vilka är nya men trots detta ej kommer att bli föremål för patentskydd. En av orsakerna härtill kan vara att produkten ej går att definiera på ett godtagbart sätt så att patenterbarhetsfordringarna är uppfyllda. Som exempel härpå nämner patentverket vissa cement- och betongprodukter samt vissa polymerer. För dessa produkter kommer således också i fortsättningen endast det indirekta produktskyddet att gälla.

Vad som uttalades i 1967 års lagstiftningsärende om verkan av den fria bevisprövningen får alltså anses äga giltighet. En presumtionsregel kan dock enligt utskottets mening underlätta för patenthavaren att på förhand bedöma utgången av processen samtidigt som den kan göra bevisföringen enklare, något som med hänsyn till den långa processtiden och de höga processkostnaderna har betydelse inte minst för mindre företag och enskilda uppfinnare med små resurser. Motionärens yrkande om ett återinförande av presumtionsregeln har också bemötts positivt av remissinstanserna. Enligt utskottets mening ger emellertid remissvaren inte tillräckligt underlag för ett slutligt ställningstagande till frågan om en presumtionsregel åter bör införas. Frågan bör därför övervägas ytterligare. I anslutning härtill vill utskottet erinra om att utskottet i samband med de tidigare i år gjorda ändringarna i patentlagen (LU 1977/78:10) med anledning av motionsyrkanden underströk att det är angeläget att patentlagens regler är så utformade att patenthavarens ensamrätt till patentet inte blir illusorisk utan att han har möjlighet att effektivt beivra ett patentintrång och att kompensera sig för liden skada. Utskottet konstaterade att från denna synpunkt var de nuvarande reglerna om patentprocessen och om sanktioner vid patentintrång inte tillfredsställande, och utskottet förordade därför att de skulle bli föremål för översyn. Vad utskottet sålunda anfört beslöt riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna. Någon utredning har ännu inte hunnit tillsättas.

Utskottet anser för sin del det lämpligt att den nu väckta frågan om en presumtionsregel vid förfarandepatent prövas närmare vid den blivande översynen av patentprocessen. Utskottet vill tillägga att flera EG-länder i sina patentlagar har en motsvarande presumtionsregel. En sådan regel har också införts i marknadspatentkonventionen. I den av den danska regeringen framlagda propositionen med förslag till ändringar i patentlagen har dock någon presumtionsregel inte medtagits. Förslag härom har emellertid enligt vad utskottet erfarit väckts i folketinget, som ännu inte tagit slutlig ställning till propositionen. Skulle folketinget besluta om införande av en presum-

tionsregel i den danska patentlagen utgör detta med hänsyn till den nordiska rättslikheten på området ett skäl för införande av en presumtionsregel även i svensk rätt.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1001 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en prövning av frågan om införandet av en presumtionsregel vid förfarandepatent.

Stockholm den 9 maj 1978

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: Ivan Svanström (c), Lennart Andersson (s), Inger Lindquist (m)* Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Bernt Ekinge (fp)*, Arne Andersson i Gamleby (s)*, Sonja Fredgardh (c), Bo Siegbahn (m), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Stina Andersson (c), Bengt Silfverstrand (s) och Birgitta Johansson (s).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

